

Boeren maken het Berkeldal

Een groot aantal partijen denkt na over de toekomst van het 'Berkeldal'. Dit is de regio rond de Berkel vanaf de Duitse grens tot aan de IJssel. Ook met Duitsland zijn er nauwe contacten. Een belangrijke partij in het Berkeldal is de landbouw. Wat heeft zij de regio te bieden en wat is daarvoor nodig? Daarover gaat deze Landbouwkrant. U maakt hierin kennis met vier boeren, die elk op een unieke manier bijdragen aan de kwaliteit van het gebied.

Beheerder van natuur en landschap

Het Berkeldal is een prachtig gebied. Het fraaie landschap is ooit ingericht door landgoedeigenaren en boeren. Wat we nu mooi vinden, was vroeger voor hen vooral functioneel. Het is een cultuurlandschap, gevormd door de hand van de mens om in zijn bestaan te voorzien. Veel van die oude functionaliteit is nu komen te vervallen. De tijden zijn veranderd. Net als in alle bedrijfstakken, is de productiviteit gestegen door mechanisatie en automatisering. En op grote akkers kun je efficiënter werken dan op kleine. Als gevolg hiervan zijn in het Berkeldal al veel kleine landschapselementen verdwenen. Maar de samenleving waardeert juist dat unieke kleinschalige Achterhoekse coulisselandschap.

Boeren zoals Erik Smale, waarover u in deze krant meer leest, begrijpen dat. Bovendien genieten ze er zelf ook van. Niet voor niets zijn er al jaren twee professionele Agrarische Natuurverenigingen actief in het Berkeldal: 't Onderholt en Berkel & Slinge. Samen met overheden, waterschap en andere partijen zetten zij zich in voor herstel en beheer van natuur- en landschap. Werkploegen van boeren leggen nieuwe landschapselementen aan en onderhouden singels en houtwallen. Maar, het aanleggen en onderhouden van landschapselementen kost geld. Het zijn vaak grote uitgaven waarvoor de boer geen directe inkomsten tegenover staan. De overheid verleent hiervoor subsidies, maar die nemen af.

De inkomsten uit de landbouw zijn doorgaans niet geweldig, dus hier gaat een schoen steeds meer wringen. Voor de toekomst van natuur en landschap in het Berkeldal lijkt het belangrijk dat alle belanghebbenden de handen ineen slaan. De missie is: samen met de boeren nadenken over nieuwe manieren om de lasten te verdelen over alle partijen die genieten en profiteren van het fraaie landschap. Want er zijn volop kansen voor meer natuur in het Berkeldal! Naast het al genoemde herstel van kleinschalige landschapselementen, dragen ook meandering van de Berkel, meer bloemrijke graslanden langs de oevers en meer waterberging bij aan de schoonheid en biodiversiteit van het gebied.

Waarom deze eenmalige Landbouwkrant?

De landbouw heeft ongeveer 75 % van het land in het Berkeldal in gebruik en eigendom. Daarmee bepaalt deze sector voor een belangrijk deel de kwaliteit van het gebied en heeft er ook grote belangen. Daarom is het nodig dat de landbouw volop meepraat en meedenkt over de toekomst van het gebied. Aanvullend op de conferentie in mei 2016 (zie: 'Werken aan het Berkeldal in 2030') is daarom in augustus 2016 een bijeen-

komst georganiseerd waar de landbouw centraal stond en goed vertegenwoordigd was. Enkele veehouders met zeer verschillende bedrijven vertelden daar hun verhaal. Gezamenlijk werd nagedacht over de vragen:

- Wat wil de samenleving van de landbouw?
- Wat heeft de landbouw te bieden?
- Wat is daarvoor nodig?

In deze krant maakt u kennis met vier veehouders, die deze inzichten met u delen.

Regionaal verdienmodel voor een kansrijke landbouwtoekomst

Arjan Prinsen woont met zijn gezin en ouders op een karakteristieke boerderij aan de Borculoseweg in Haarlo. Het bedrijf heeft 65 koeien en bewerkt 27 hectare grond. Wat direct opvalt is de heuvel naast de boerderij: een groot groen dekzeil dat opbolt boven de, in de grond geplaatste, mestvergistingsinstallatie. Arjan verwerkt er mest en produceert er bovendien warmte en elektriciteit voor hun bedrijf: het is CO2 neutraal en zelfvoorzienend.

leven. 'Ik werk daarom deels buitenshuis, bij Groot Zevert in Beltrum, en 20% op de boerderij. Bij Groot Zevert kwam ik in de wereld van de duurzame energie terecht. Ik deed er een steeds groter netwerk en kennis op en daarmee groeide mijn interesse in techniek en innovatie. Zo zette ik de stap om ook op ons eigen bedrijf circulair te gaan werken.'

Een installatie aan huis

Arjan legt de werking van het proces uit:

'Je moet het zo zien: de brandstof van ons melkveebedrijf is gras, mais en krachtvoer voor de koeien. Dat moet van goede kwaliteit zijn. De koeien leveren, traditioneel, melk en vlees. Wij voegen daar iets extra's aan toe, namelijk de verwerking van de mest die de koeien produceren. Door de vergisting produceren we energie (gas, warmte en elektriciteit) en we zijn ook bezig met een pilotproject: het terugwinnen van nutriënten uit de mest: stikstof en fosfaat. Dat levert een soort duurzame kunstmest op, die weer gebruikt kan worden op het land. En daarmee is de cirkel rond.'

teit) en we zijn ook bezig met een pilotproject: het terugwinnen van nutriënten uit de mest: stikstof en fosfaat. Dat levert een soort duurzame kunstmest op, die weer gebruikt kan worden op het land. En daarmee is de cirkel rond.'

Sleutel voor regionaal succes

Toen Arjan het systeem opstartte, was er nog maar weinig over bekend. Inmiddels zijn grote spelers zoals Friesland Campina,

net als Arjan, overtuigd van de kansen die dit soort innovaties de regio biedt. 'Agrarische bedrijven kunnen vergistinginstallaties in hun onderneming opnemen en zo hun mestkosten aanzienlijk reduceren en eigen energie winnen. Op die manier kan een eigen kringloop gestart worden. Als een boer nu mestoverschot heeft, moet hij dat verplicht afvoeren en vervolgens kunstmest inkopen: dat kost twee keer geld. Door circulair te werken, kan eigen mest hergebruikt worden of in de regio geleverd worden. Deze ontwikkeling gaat nog heel wat ogen openen en dingen veranderen.'

Natuurbeheer en landbouw gaan prima samen

De grond van de familie Prinsen grenst gedeeltelijk aan de Berkel. Vanuit de tuin is de oever te zien. 'We hebben 5 hectare natuurlijk grasland langs de Berkel liggen. Dat biedt ook weer kansen: in goed overleg met het waterschap maken we plannen voor het regionale beheer van maaipaden en sloten. De beste kwaliteit gras is geschikt voor de biogasinstallatie en het sloopmaaisel kan op eigen grond worden verwerkt als bodemverbeteraar. Al met al zijn we breed in de keten bezig: met natuurbeheer, energieproductie, grondstofproductie en als melkveerancier. Dit geeft de veelzijdigheid en de

mogelijkheden van het gebied langs de Berkel aan. Samen met een meanderende Berkel trekt het meer toeristisch verkeer aan. Voor de toeristen zijn grote stallen niet zo interessant, denk ik. Wat wel leuk is, is dat ze meer te weten komen over hoe we hier werken op ons bedrijf, hoe het proces in elkaar zit. De groene heuvel trekt de aandacht en wij kunnen dan het verhaal erachter vertellen.'

De wereld van duurzame energie

Arjan heeft de Middelbare Landbouwschool in Winterswijk en kaderopleidingen in Horst gevolgd. 21 jaar geleden verhuisde de familie Prinsen van Beltrum naar de huidige locatie in Haarlo. Hier waren meer mogelijkheden om gezamenlijk een toekomstbestendig bedrijf op te bouwen. Het nieuwe melkveebedrijf was te kleinschalig om met twee huishoudens van te kunnen

Arjan Prinsen:
'Het gaat om de combinatie van innovaties'

'We moeten beter en slimmer hergebruiken in plaats van steeds meer produceren. Dat biedt veel kansen voor de regio Oost-Nederland.'

Werken aan het Berkeldal in 2030

Wat is de kracht van de Berkel? Welke wensen en kansen zijn er voor het Berkeldal in 2030? En hoe kunnen we die realiseren? In mei 2016 bogen 65 mensen zich drie dagen lang over deze vragen. Ze vertegenwoordigen de overheid, het bedrijfsleven, het onderwijs, de inwoners, de landbouw, de natuurorganisaties en de recreatiesector. Gemeente Lochem en Waterschap Rijn en IJssel waren de gastheren. De bijeenkomst leverde dertien concrete actieplannen op voor het Berkeldal waaraan verder wordt gewerkt. Op de website van Waterschap Rijn en IJssel kunt u onder 'Kracht van de Berkel' alle resultaten van deze Berkeldal-conferentie vinden.

Het Berkeldal krijgt de komende jaren te maken met belangrijke ontwikkelingen. Overheden en organisaties proberen hierop in te spelen. Voor een duurzame ontwikkeling van de Berkel is het belangrijk om al die processen en initiatieven elkaar te laten versterken, door vanuit het gedeelde belang partijen te verbinden en te werken aan een gezamenlijke visie. Inmiddels zijn diverse werkgroepen actief. Voor informatie over dit levendige proces kunt u terecht bij omgevingsmanager Louisa Remesal (Waterschap Rijn en IJssel): 06-53658433.

Voor vragen over de landbouwkrant kunt u contact opnemen met Herman Menkhorst (LTO Lochem): 06-25506794 en Wim Klein Willink (LTO Berkeldal): 06-20070624.

Leverancier van schoon water

Schoon water is een eerste levensbehoefte voor mens, plant en dier. In de tweede helft van de vorige eeuw was de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater in ons land, en dus ook in het Berkeldal, ver onder de maat. Sindsdien is er gelukkig al veel verbeterd. De bemestingsnormen zijn sterk aangescherpt, fosfaatkunstmest is verboden en het teveel aan mest moet bij akkerbouwers in binnen- en buitenland worden afgezet. Al met al zijn de stikstofverliezen op de melkveebedrijven in de Achterhoek, sinds begin jaren negentig van de vorige eeuw, meer dan gehalveerd. Boeren brengen niet meer fosfaat op het land dan de gewassen voor hun groei nodig hebben. Toch zijn de Europese doelen voor grond- en oppervlaktewater nog niet overal bereikt. In het project 'Vruchtbare

Als agrarisch ondernemer is het steeds opnieuw zoeken naar een optimum

De karakteristieke rietgedekte boerderij staat trots in het landschap, geflankeerd door drie ligboxstallen. Het boerenbedrijf telt 175 melkkoeien en 120 hectare grond is in gebruik. De onderneming wordt gerund door Erik en zijn ouders. De jonge herdershond Nova volgt het 'baasje' Erik Smale op de voet, van de parkeerplaats naar de knusse woonkamer, waar een houtkachel een haard met authentieke tegels siert. 'Die kachel hebben we weer opgeknapt en in gebruik genomen. We willen nog meer gaan aanpassen, als mijn ouders een nieuwe woning gevonden hebben. Dan gaan mijn vriendin en ik hier het huis aanpakken, om het meer van ons te maken.'

Samenwerken en delen

Niet alleen privé maar ook bedrijfsmatig is Erik een aanpakker. Hij is afgestudeerd aan de Wageningen Universiteit (bachelor Dierwetenschappen, master Bedrijfsconsumentenwetenschappen). 'Van de kennis die ik daar opdeed heb ik niet direct veel profijt, maar wel van de manier van kijken die ik daar heb geleerd, de methodiek, zodat ik meer denk in verbanden en processen. Wij plannen hier bijvoorbeeld het rantsoen voor de koeien het jaar rond. Het is een doordacht systeem en het past als een puzzel. Ik ben een man van de grote lijnen en cijfers. Op basis van de Kringloopwijzer, waarmee we de mineralenkringloop in het bedrijf kunnen volgen, maak ik wat we doen 'harder' en feitelijker. Ik onderbouw er mijn gevoel mee zodat ik kan bijsturen: dat is voor mij de functie van cijfers. Ik ben voor een robuuste simpele bedrijfsvoering die goed is voor mens, dier en milieu. Ik heb een simpele filosofie: wat vandaag goed is, kan morgen beter, daar streef ik naar.'

Bewust bezig met een gezonde balans

'Zoals mijn vader voor mij, zijn wij heel bewust bezig met de balans tussen voeding en mest. Kwaliteit is ons motto. Het gaat mij niet om aantallen of bedrijfsomvang, het gaat om de meest optimale verhouding tussen gezond kwaliteitsvoer, gezonde dieren, gezonde mest en gezonde grond. Van de 120 hectare grond die we bewerken is 25 hectare bestemd voor agrarisch natuurbeheer, dat doen we al ruim vijftien jaar. Daarnaast verbouwen we 20 hectare mais, 2 hectare voederbieten en de rest is grasland: van twee tot

honderd jaar oud, vermengd met klaver of kruidenrijk. Alles is op elkaar afgestemd, van maaien tot weidegang. We streven naar een robuuste en weerbare grond die droogte en wateroverlast kan verdragen. Het weer is elk jaar anders, dat blijft een uitdaging.'

Ik ben een gewone boer

'Ik ben niet van de hokjes. Ik noem mijzelf geen koeienboer, geen machineboer, geen innovatieve boer, ik doe van alles wat: ik ben gewoon boer. Ik heb ook geen vastomlijnde plannen voor het bedrijf, ik zie wel wat er op mijn pad komt. Ik hou van die ruimte en vrijheid, al hebben we als ondernemers wel last van regelgeving. Dat is een vervelende hobbel die je niet zelf in de hand hebt. Op dit moment hebben we te veel koeien, volgens de regels, maar wel genoeg mestplaatsingsruimte: hoe krom is dat? Alleen uitgaan van wat het maximaal aantal koeien op een bepaald perceel mag zijn, is te kort door de bocht. Het gaat om de balans. Ja, daaraan kan ik me wel ergeren, want een boer die gezond en goed onderneemt, moet de toekomst hebben en zelfs die komen nu in de knoop.'

Beweging rondom de Berkel

Erik is sinds half november voorzitter van 't Onderholt, een organisatie voor agrarisch natuurbeheer. 'Ik vind het leuk

om breder betrokken te zijn en ideeën te delen. Overleg met collega's is altijd gezellig, daar geniet ik van. Ik sta ook positief tegenover de ontwikkeling rondom de Berkel, al vind ik wel dat het wat concreter mag en dat er een plus in moet zitten, ook voor ons als boeren. Het moet wat opleveren en iedereen moet daarbij verantwoordelijkheid voelen en delen. Wat me opvalt is dat er in het algemeen eerder over dan met boeren wordt gepraat. En als het over ons land gaat, wordt er met groot gemak over gesproken, zo van: hij heeft toch grond zat. Maar mensen vergeten dat we met dat eigendom onze onderneming draaiende houden.'

'Boeren zijn er in alle soorten en maten maar ze hebben allemaal een ding gemeen: ze hebben passie voor wat ze doen en het zijn vakmensen, anders hou je dit werk niet vol. Wat ons allemaal verbindt is dat we een goed bedrijf willen voeren.'

Erik Smale:

'Wat vandaag goed is, kan morgen beter'

Kringloop Achterhoek (VKA) werkt een groot aantal Achterhoekse melkveehouders samen met partijen uit de zuivelketen, Vitens en Waterschap Rijn en IJssel aan het verder verbeteren van de waterkwaliteit en de bodemvruchtbaarheid. Met behulp van de zogenoemde Kringloopwijzer brengen de VKA-deelnemers de kringloop van stikstof en fosfaat op hun bedrijven in beeld. Op basis van die gegevens verminderen de boeren, zoals Erik Smale toelicht, die verliezen naar het milieu door het verbeteren van hun bedrijfsvoering. Voor het stroomgebied van de Groenlose Slinge, die bij Borculo uitmondt in de Berkel, brengt het waterschap heel gericht de vervuilingbronnen in beeld. Voor zover dat landbouwbronnen betreft, wordt in samenwerking met VKA nagegaan hoe die kunnen worden weggenomen. Deze aanpak zou in het hele Ber-

keldal toegepast kunnen worden om zo gericht, en samen met alle belanghebbenden, de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit te verbeteren.

Motor van regionale economie

De landbouw is een belangrijk economische motor van de Achterhoek. Onderzoek van het Landbouw Economisch Instituut ('Kracht van de Achterhoek', 2013) laat zien dat de agrosector ruim 19% van alle bedrijven vertegenwoordigt, 18% van de werkgelegenheid levert en 14% van de toegevoegde waarde realiseert. Deze cijfers betreffen niet alleen de boerenbedrijven maar ook de toeleverende en verwerkende industrie en dienstverleners zoals dierenartsen. Daarmee levert de landbouw een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid van de regio. Voor de toekomst van

het Berkeldal is belangrijk dat de landbouw ruimte krijgt om zich te kunnen blijven ontwikkelen en vernieuwen. Daarbij gaat het niet alleen over groter, maar ook over anders en beter. Hoe kunnen we op nieuwe manieren de belangen van landbouw, natuur, water, recreatie etc. combineren? Het antwoord op deze vraag begint bij het leren kennen van elkaars belangen, behoeften en ambities. Pas als we elkaar kennen en begrijpen is samenwerking mogelijk. Het Berkeldalproces, zoals dat nu met alle betrokkenen is gestart, helpt daarbij. En boeren moeten hier volop in meedenken en meedoen. Bertus Hesselink verwoordt het mooi in deze krant: 'Als je iets wilt bereiken in een gebied, is samenwerking de enige manier. Mensen die meedoen op basis van vrijwilligheid en in gezamenlijkheid wensen inbrengen en problemen oplossen.'

Zonder boeren gaat er veel oorspronkelijke bedrijvigheid verloren

Foto: Henny Jeronimus

An de Whemerweg in Almen, bereikbaar via een door bomen omlijst pad, staat de grote hoeve van de familie Boschloo. Al vier generaties lang boert de familie op deze plek. Het erf, waar een groep eenden en een trotse haan rondrentelen, oogt hetzelfde als in de tijd van haar vader, zegt Marieke, lekker rommelig. Hij rekende niet op een opvolger en deed niet aan modernisering en uitbreiding. Daarom konden Marieke en Freddy eind negentiger jaren het kleinschalige gemengde bedrijf overnemen. Ze zetten het op dezelfde basis voort, als zorgboerderij: een extensief gemengd bedrijf met veel handwerk.

Een gevarieerd bedrijf

De hoeve onderscheidt zich, behalve door de gemoedelijke sfeer, door variatie: er is een winkel die dienst doet als afhaalpunt van streekgroentepakketten en waar vlees van eigen vee wordt verkocht. De klanten bedienen zichzelf - op basis van vertrouwen wordt afgewogen en afgerekend - en ze komen graag voor o.a. de mosterdrookworst, die volgens eigen recept wordt gemaakt, vertelt Marieke. De zorgmedewerkers - gemiddeld vijf per dagdeel - werken actief mee bij het verpakken van het vlees maar ook in de stallen, waar 36 melkkoeien en jongvee staan. Voeren gebeurt nog met de hooivork.

Verder herbergt de boerderij 14 moerschappen, een pony en een zeug die elk jaar bigt. 'We leven voor 50% van de melk-opbrengst en voor 50% van de vleesverkoop en zorgverlening. Als de melk eens wat minder oplevert, hebben we altijd nog de andere inkomstenbronnen. Omdat de biologische melkprijs nu veel hoger is dan gangbaar, zijn we aan het omschakelen naar biologische bedrijfsvoering.'

De Berkel in de achtertuin

'Door de meandering van de Berkel heeft 1/3 van onze 30 hectare grond de bestemming natuur gekregen. Met die natuurgroed moeten we nog leren omgaan want het is een constante strijd tegen onkruid. Zo'n 6 hectare, direct langs de Berkel, kunnen we niet laten begrazen door melkkoeien omdat honden daar uitgelaten worden. Voor dat gras hebben we andere bestemmingen: we weiden er schapen en voeren het aan paarden. Door de meandering komen meer toeristen naar Almen, dat is mooi. Nog mooier is het als we daar allemaal plezier van hebben. We hopen op het succes mee te kunnen deinen met onze vleesverkoop. De Hoofdige Boer organiseert wandeltochten in de omgeving en dan doen ze onze boerderij ook wel eens aan.'

Schoolkinderen met de voeten in de klei

Freddy Zoetenhorst heeft een achtergrond in de bouw en zorgverlening. 'Vanaf het begin stond het vast dat we de boerderij wilden combineren met dagbesteding voor zorgmedewerkers. Daarnaast doen we ook aan educatie: we werken samen met de Vrije School in Zutphen en ontvangen 20 ochtenden per jaar een klas. Die draait dan het hele seizoen van maart tot november met ons mee, van zaaien tot oogsten, van bloeien tot afsterven, zodat ze de stoffige grond maar ook de natte koude aarde meemaken. Ze gaan echt aan het werk onder schooltijd - levend leren - en de school geeft de klassikale theorie,' vertelt Freddy enthousiast. Marieke vult aan: 'Omdat we graag veel verschillende dingen doen, focussen we bewust niet op hogere productie of uitbreiding, we hebben geen ambitieuze plannen, het gaat zoals het gaat. En we hebben het Berkeldal heel wat te bieden met z'n allen. Als boeren zijn we al eeuwenlang klant en werkgever voor veeartsen, melkhandel, controlerende overheidsinstanties en noem maar op, we maken connecties, dat is weleens goed om te beseffen. Zonder ons zou er veel authentieke bedrijvigheid verloren gaan.'

'Rust en ruimte zijn waardevol. Wildkampeermogelijkheden in natuurweides langs de Berkel, van Zutphen tot in Duitsland, dat lijkt ons een goed idee om toeristen te trekken.'

Marieke Boschloo en Freddy Zoetenhorst: 'Het is zoals het is en het gaat zoals het gaat'

Aanbieder van voedsel, beleving en recreatie

Elk landbouwbedrijf weerspiegelt de persoonlijkheid en talenten van de boer die er werkt en de kansen die de locatie biedt. Dat laten de veehouders in deze krant zien. De vier bedrijven zijn heel verschillend. Marieke Boschloo verkoopt vlees van eigen vee direct aan consumenten. Ook biedt zij plaats aan vijf 'zorgmedewerkers'. Erik is een voorloper in kringlooplandbouw, Bertus werkt samen met Vitens aan bodemverbetering en Arjan is innovatief in duurzame energie en mestverwaarding. Alle vier zetten ze zich in voor het beheer van natuur en landschap. Hiermee - en met het ontvangen van bezoekers op hun bedrijven, het toegankelijk maken van hun landerijen voor recreanten en het weiden van vee - bewijzen zij hun omgeving gewaardeerde diensten. Zeker in het fraaie Berkeldal liggen er nog veel kansen voor de landbouw om

mee te profiteren van de groeiende aantrekkingskracht van het gebied voor toeristen. Juist door het gesprek met de omgeving aan te gaan, worden die kansen gecreëerd. In de opleidingen van jonge boeren verdienen deze nieuwe mogelijkheden voor de landbouw in de veranderende samenleving meer aandacht.

Schakel in de circulaire samenleving

De melkveehouderij is in haar aard een circulaire bedrijfstak. Boeren verwerken de mest op de eigen akkers tot voer dat ze aan het vee voeren, waarmee de dieren onder andere weer mest produceren. Dat maakt de cirkel rond. Een deel van de bedrijven produceert echter te veel mest. Arjan Prinsen vertelt in deze krant dat hij daar wel raad mee weet. Hij benut die mest voor de productie van groen gas (biogas) en verwerkt die tot nieuwe natuurlijke stikstof- en fosfaatmeststoffen die in binnen- en buitenland kunnen

worden afgezet. Bertus Hesselink laat een andere manier van duurzame energieproductie zien: zonnepanelen. Zijn bedrijf is inmiddels zelfvoorzienend voor elektriciteit. De landbouw heeft ruimte en grote staldaken. Hier liggen kansen om samen met andere partijen bij te dragen aan een energieneutraal Berkeldal.

Bertus wijst op nog een rol voor de landbouw: het recyclen van biomassa. Waterschap, natuurorganisaties en gemeenten produceren veel maaisel. De beste bestemming daarvoor is de landbouwgrond. De bodem wordt er vruchtbaarder van, kan meer water vasthouden en het stimuleert het biologische leven op en in de grond. De boer, het waterschap, de natuurliefhebber, iedereen profiteert. Toch verhindert wet- en regelgeving in veel gevallen deze benutting van biomassa. Er is behoefte aan nieuwe afspraken met alle betrokken partijen om die regels te veranderen en daarmee de regio te versterken en kosten te besparen.

Van kwade buurman tot noaber

De hond slaat direct aan zodra het bestrate erf van Bertus Hesselink wordt betreden. Bertus kocht het bedrijf 25 jaar geleden en bewoont het nieuwe woonhuis. Zijn zoon Sander, die sinds 2001 meeboert, woont in het authentieke 'knechtenhuis'. Ook het oude koetshuis staat er nog, in statige glorie. Daar was in vroegere tijden de lijkwagen gestald, een open kar, en de buurman had het paard. Noaberschap zoals het hoort.

ideale plek omdat mijn ouders hier dan ook konden wonen en de jeugd vond het fijner om in deze streek te blijven.' Het bedrijf herbergt 100 stuks rundvee en 50 stuks jongvee, daarnaast wordt graan verbouwd, als krachtvoer voor de koeien. In totaal is 60 hectare grond in gebruik en de onderneming rendeert op de melkopbrengst. 'We zijn een traditioneel boerenbedrijf,' zegt Bertus.

25 uur bestuurswerk per week

Zijn werkdag begint om kwart voor zes in de ochtend en eindigt rond kwart voor zeven in de avond. 'Ik ben gemiddeld 80 uur per week aan het werk, waarvan 55 uur voor het bedrijf en 25 uur besteed ik aan bestuursactiviteiten. Ik ben voorzitter van de Stichting vrijwillige kavelruil en secretaris van de Energie-coöperatie. En voorzitter van de Stichting Haarlose Veld Olden Eibergen: daar zijn we bezig met bodemaatregelen en duurzaam bodemgebruik. Op ons eigen bedrijf gaan we daar ook bewust mee om. Zo zijn we bijna zelfvoorzienend met de zonnepanelen en hebben we led-verlichting in de stal.' Door zijn bestuurswerk is Bertus vaak betrokken geweest bij gebiedsprocessen, hij is ermee bekend. 'Als je iets wilt bereiken in een gebied, is samenwerking de enige manier: mensen die meedoen op basis van vrijwilligheid, die in gezamenlijkheid wensen inbrengen en problemen oplossen.'

richting de boeren nog verder aan te scherpen, al zaten die al aan de onderkant, dan zou het voor hen over en uit zijn. We zijn toen met Vitens, de boeren en het waterschap gaan zoeken naar nieuwe oplossingen. Het is een jarenlang proces maar het levert concrete maatregelen op als bodemverbetering met organische stoffen, andere teeltmethodes, gescheiden mest op het land brengen en dergelijke. Vitens was eerst de kwade buurman in ieders ogen, maar werd een noaber met wie je kunt overleggen. Dat bereik je met samenwerking.'

De Berkel verbindt

Rondom een natuurlijker inrichting van de Berkel is een actieve werkgroep ontstaan waar meerdere partijen aan deelnemen, zoals LTO, gemeente, recreatie en het waterschap. Bertus: 'Ik ben daar ook bij gevraagd. Ik vind het een prima initiatief maar de boeren zelf zijn er nog niet genoeg bij betrokken, vind ik. Die weten er nog te weinig van. Het zou goed zijn om een middag of avond te organiseren waarbij de ideeën worden gedeeld, hoe pril ook, want dan is iedereen er vanaf het begin bij betrokken, dat is de beste manier, is mijn gevoel. Dat voorkomt onnodige onrust, dan start je gelijk op en krijg je geen Indianenverhalen over grondclaims, vermeende verdroging of wateroverlast, want dat is helemaal niet aan de orde. Het gaat juist om de kansen en mogelijkheden die er liggen.'

Bertus Hesselink:
'Gezamenlijk bereik je meer voor allemaal'

Noord of oost?

Bertus betrok in 1993 de boerderij aan de Needse Tolweg in Geesteren. 'We zaten aan de andere kant van Borculo, tegen het industrieterrein aan. We zijn daar vrijwillig weggegaan. We hebben veel rondgekeken naar een nieuwe stek. Ikzelf wilde het liefst naar het Noorden. Maar dit bleek de

Haarlose Veld als voorbeeld

Hoe door samenwerking ontwikkelingen naar ieders tevredenheid ingevuld kunnen worden, illustreert Bertus met het gebiedsproces in het Haarlose Veld. 'Daar stoeide Vitens acht jaar geleden met de waterwinning op arme zandgrond. Er leek geen andere keuze dan de normen

'Boeren willen heus wel aanschuiven voor overleg maar ze willen ook hun grond beschermen want daar leven ze van. We moeten rekening houden met het toekomstperspectief van de agrarische ondernemers.'

Deze uitgave is mogelijk gemaakt door gemeente Lochem, LTO en Waterschap Rijn en IJssel. Januari 2017

 Gemeente Lochem

 LTO Nederland

 Waterschap Rijn en IJssel